Rapport berekeningen transitie-effecten van enkele voorbeeldfondsen

Bijlage bij Kamerbrief evenwichtige transitie

Dit rapport bevat transitieberekeningen die door enkele pensioenfondsen zijn gemaakt op verzoek van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Aanleiding
De Kamer heeft in het wetgevingsoverleg over het wetsvoorstel toekomst pensioenen op 15 september vragen gesteld over de impact van het invaren bij enkele echte pensioenfondsen en de verwachte gevolgen voor de deelnemers bij een dekkingsgraad om en nabij de 100%. Hierbij werd gevraagd wat deze deelnemers in deze situatie naar verwachting op hun uniform pensioenoverzicht (upo) krijgen te zien.

Beschrijving aannames en varianten
Er zijn drie bestaande pensioenfondsen (A, B en C) bereid gevonden om hieraan mee te werken[1]. Voor fonds A geldt dat de naar de voorziening pensioenverplichtingen (vpv) gewogen leeftijd op het moment van invaren 60 jaar bedraagt. Voor fonds B is dat 63 jaar en voor fonds C is dat ook 60 jaar. Fondsen A, B en C zijn qua populatie (met name in leeftijden) redelijk vergelijkbaar. Om meer zicht te krijgen op de impact van verschillen in deelnemersbestand tussen pensioenfondsen bij het invaren is er daarom gekozen om voor fonds C twee aanvullende varianten door te rekenen, fonds D' met een jonge populatie en fonds E' met een verouderde populatie. Fondsen D' en E' worden op gelijke wijze en met gelijke aannames als fonds C doorgerekend. De vpv gewogen leeftijd op het moment van invaren is voor fonds D' 50 jaar en voor fonds E' 70 jaar. De berekeningen zijn uitgevoerd door twee pensioenuitvoerders en Ortec.

In de berekeningen hanteren de verschillende fondsen dezelfde economische aannames (URM-scenario-set van 30 juni 2022) en voor de nieuwe regeling een projectierendement dat gelijk is aan de rentetermijnstructuur (er wordt dus geen op- of afslag gehanteerd). De solidariteitsreserve in de nieuwe regeling wordt ingezet om nominale verlagingen in de uitkeringsfase te voorkomen. Er wordt gewerkt met realistische, fondsspecifieke eigenschappen, zowel voor de huidige uitkeringsregeling (conform huidig financieel toetsingskader) als voor de nieuwe solidaire premieregeling conform de wet toekomst pensioenen, inclusief de solidariteitsreserve die daarvan deel uitmaakt. Ook bij de werkelijke transitieberekeningen zullen fondsen uitgaan van een fondsspecifieke invulling.

Door de fondsen zijn de effecten van vier specifieke varianten doorgerekend:
1. Dekkingsgraad bij invaren = 100%. Daarvan wordt 5%-punt gebruikt voor vullen van MVEV en solidariteitsreserve.
2. Dekkingsgraad bij invaren = 100%. Daarvan wordt 5%-punt gebruikt voor vullen MVEV, vermogensverschuiving van actieven/slapers naar gepensioneerden (om ervoor te zorgen dat de reeds ingegane uitkeringen op niveau blijven) en vullen van de solidariteitsreserve.
3. Dekkingsgraad bij invaren = 110%. Daarvan wordt 10%-punt gebruikt voor vullen van MVEV en solidariteitsreserve.
4. Dekkingsgraad bij invaren = 110%. Daarvan wordt 5%-punt gebruikt voor vullen van MVEV en solidariteitsreserve en 5%-punt voor het aanvullen van de persoonlijke vermogens.

Dit zijn vier verschillende mogelijke invullingen van het invaarbesluit, gegeven een bepaalde dekkingsgraad op het moment van invaren en gegeven de invaardoelstellingen die sociale partners hebben. Uiteraard geldt hierbij dat sociale partners en fondsbestuurders in de praktijk ook ruimte hebben voor andere keuzes, zoals bijvoorbeeld het vullen van een compensatiedepot voor de afschaffing van de doorsneesystematiek. Wel bieden deze vier varianten inzicht in de mogelijke transitie-effecten bij invaren met lagere dekkingsgraden.

Door de betreffende fondsen zijn twee effecten in beeld gebracht. In de eerste plaats betreft dat de impact op het verwachte pensioen op pensioendatum, zoals dat jaarlijks aan de deelnemers wordt gecommuniceerd via het upo. In het wetsvoorstel is opgenomen dat pensioenuitvoerders verplicht zijn om alle deelnemers te informeren over het verwachte pensioen op pensioendatum voor en na de transitie (upo voor – upo na). In deze analyse wordt gekeken naar vijf maatmensen: een 25-jarige, 45-jarige en 57-jarige, 65-jarige en 67-jarige maatmens, waarbij – conform de wettelijke

[1] De fondsen zijn geanonimiseerd, omdat bij het invaren aannames zijn gebruikt, die niet door sociale partners zijn besloten. Daarnaast is er dan een nieuw voorgeschreven scenario-set. Bij invaren zullen de werkelijke cijfers daarom afwijken van hetgeen hier wordt getoond.

communicatievoorschriften[2], drie scenario's in beeld zijn gebracht (verwacht, goed weer en slecht weer).

Naast deze zogenoemde upo-bedragen is ook in beeld gebracht hoeveel pensioen de verschillende maatmensen kunnen verwachten in de nieuwe regeling, afgezet tegen de huidige regeling, als wordt gekeken naar de gewogen gemiddelde pensioenuitkering. Hierbij wordt dus niet enkel naar het verwachte pensioen op pensioendatum gekeken, maar naar de verandering in de gemiddelde pensioenuitkering gedurende de gehele periode van pensionering. Daarmee sluit deze maatstaf aan bij de berekeningen die eerder zijn uitgevoerd door DNB en in 2020 door 13 pensioenfondsen. Ook hierbij zijn per maatmens drie scenario's doorgerekend.

Inzichten
Uit de doorrekeningen van de verschillende fondsen blijkt dat bij invaren bij zowel 100% als 110% dekkingsgraad de pensioenen van de gepensioneerden maatmensen ten opzichte van de verwachtingen onder het ftk vrijwel gelijk blijven of iets zullen stijgen. Deze stijging is zeker het geval in variant 2 waarbij de verwachting is dat alle uitkeringen stijgen. In deze variant wordt immers afgedwongen dat de reeds ingegane pensioenuitkering voor invaren en na invaren gelijk is. Daarbij geldt wel dat deze stijging wordt bereikt door de solidariteitsreserve minder te vullen, waardoor eventuele pensioenverlagingen in de toekomst minder door de solidariteitsreserve kunnen worden opgevangen en daarmee vaker kunnen voorkomen. Dat is met name het geval in het oudere fonds (E'), waar als gevolg van de keuze om reeds ingegane pensioenuitkeringen te ontzien bij aanvang nauwelijks geld voor de solidariteitsreserve resteert.

Bij een hogere dekkingsgraad (110% dekkingsgraad in plaats van 100% dekkingsgraad) is het beeld voor gepensioneerden vrijwel gelijk, indien de volledige buffer wordt gebruikt om de solidariteitsreserve te vullen. Indien een deel van de buffer direct wordt toebedeeld aan de deelnemers (variant 4) dan leidt dit naar verwachting tot hogere uitkeringen in vergelijking met het bestaande contract.

In het goedweerscenario zie je verder dat gepensioneerden in sommige gevallen een minder hoge stijging in de nieuwe regeling kunnen verwachten. In de nieuwe regeling worden overrendementen conform toedelingsregels verdeeld, waardoor oudere deelnemers minder risico lopen gedurende hun uitkeringsperiode. In het huidige stelsel geldt dat in een goedweerscenario ook indexatie-achterstanden worden ingehaald. Zeker wanneer de veronderstelde indexatieachterstanden groot zijn, kan dit in het goedweerscenario impact hebben op de vergelijking.

Uit de berekeningen blijkt verder dat jongeren (25-jarige maatmens) in het verwachte scenario in alle varianten (sterk) profiteren van de overgang naar het nieuwe contract. In het goedweerscenario kan het verschil ten opzichte van het huidige contract erg groot worden, omdat in het nieuwe contract geen fiscale grens meer zit op de mate van pensioenverhogingen en omdat met een constante premie is gerekend. Hierbij moet worden opgemerkt dat indien dergelijke situaties (van langdurig aanhoudend hoge rendementen) zich voordoen, decentrale partijen mogelijk aanpassingen zullen overwegen ten aanzien van de premiehoogte. Ook in het slechtweerscenario zien we dat jongeren er bij de meerderheid van de fondsen op vooruitgaan. Of en in welke mate dit effect optreedt, hangt samen met de achterliggende toedelingsregels van beschermingsrendement en overrendement die per fonds zullen verschillen.

Voor de 45-jarige en 57-jarige maatmens is zichtbaar dat de verwachte uitkomsten in het nieuwe stelsel relatief lager liggen dan bij de 25-jarige maatmens. Hierbij speelt onder meer dat deze maatmensen de gevolgen ondervinden van de afschaffing van de doorsneesystematiek. Bij een van de fondsen blijkt dat de 45- en 57-jarigen bij de huidige invulling er in pensioenverwachting iets op achteruit gaan ten opzichte van ongewijzigde voortzetting van het huidige contract. Dat kan in de praktijk aanleiding zijn voor decentrale partijen om daar bij de invulling van het invaarbesluit

[2] Conform de wettelijke voorschriften voor de upo-berekening, wordt er voor actieven geen carrièreontwikkeling verondersteld en wordt uitsluitend gekeken naar de hoogte van pensioen op pensioendatum (en niet naar de ontwikkeling daarna). Voor gepensioneerden (in dit rapport: de 67-jarige) wordt uitsluitend gekeken naar de hoogte van het pensioen over 10 jaar, dus de uitkering die zij op 77-jarige leeftijd kunnen verwachten.

expliciet rekening mee te houden, bijvoorbeeld door het vullen van een compensatiedepot ten behoeve van deze doelgroep. In het invaarbesluit dienen zij onder meer afspraken te maken over de mate van compensatie voor afschaffing van de doorsneesystematiek.

Resultaten

Variant 1

- De dekkingsgraad op het moment van invaren is 100%.
- Bij het invaren wordt eerst de MVEV (ongeveer 1%-punt) afgezonderd.
- Vervolgens wordt de standaardmethode[3] toegepast om het resterende vermogen over de persoonlijke vermogens te verdelen.
- Van ieders vermogen wordt vervolgens ongeveer 4%-punt afgezonderd en in de solidariteitsreserve gestort.

Tabel 1: Gewogen gemiddelde pensioenuitkering in variant 1

		Fonds A		Fonds B		Fonds C		Fonds D'		Fonds E'	
		huidig	nieuw	huidig	nieuw	huidig	nieuw	huidig	nieuw	huidig	nieuw
25-jaar	verwachting	100	129	100	142	100	145	100	141	100	162
	slecht weer	64	55	48	55	40	44	41	45	41	44
	goed weer	106	347	100	464	159	602	162	514	156	754
45-jaar	verwachting	100	109	100	98	100	110	100	107	100	115
	slecht weer	60	60	48	54	45	46	45	49	44	43
	goed weer	106	220	105	196	143	277	149	245	138	355
57-jaar	verwachting	100	100	100	95	100	102	100	101	100	102
	slecht weer	66	73	60	65	56	58	58	62	54	54
	goed weer	109	145	113	142	138	181	144	168	132	204
65-jaar	verwachting	100	106	100	100	100	102	100	101	100	100
	slecht weer	75	88	76	81	73	76	74	78	71	71
	goed weer	111	133	115	127	130	140	132	134	127	144
67-jaar[4]	verwachting	100	108	100	99	100	101	100	101	100	100
	slecht weer	78	93	80	84	81	88	81	89	79	85
	goed weer	110	132	114	120	124	120	125	119	121	120

Tabel 2: Upo uitkomsten in variant 1

		Fonds A		Fonds B		Fonds C		Fonds D'		Fonds E'	
		huidig	nieuw	huidig	nieuw	huidig	nieuw	huidig	nieuw	huidig	nieuw
25-jaar	verwachting	100	148	100	154	100	157	100	153	100	172
	slecht weer	65	56	56	57	44	46	44	46	46	44
	goed weer	105	469	100	534	151	673	153	594	148	863
45-jaar	verwachting	100	110	100	100	100	111	100	107	100	114
	slecht weer	71	61	60	55	53	47	53	50	52	44
	goed weer	107	220	108	187	136	280	140	245	131	322
57-jaar	verwachting	100	100	100	104	100	106	100	102	100	106
	slecht weer	78	79	82	74	73	61	73	63	70	56
	goed weer	110	135	124	149	134	188	136	171	130	207
65-jaar	verwachting	100	99	100	99	100	101	100	100	100	102
	slecht weer	86	94	98	88	96	80	95	81	97	78
	goed weer	104	110	102	115	107	131	106	124	108	136
67-jaar	verwachting	100	109	100	101	100	102	100	103	100	101
	slecht weer	75	93	82	87	78	89	79	90	76	87
	goed weer	114	139	126	122	136	121	137	121	133	119

[3] Met een uitsmeertermijn van 10 jaar.

[4] Deze maatmensen zijn reeds gepensioneerd.

Variant 2

Net als in variant 1:

- De dekkingsgraad op het moment van invaren is 100%.
- Bij het invaren wordt eerst de MVEV (ongeveer 1%-punt) afgezonderd.
- Vervolgens wordt de standaardmethode[5] toegepast om het resterende vermogen over de persoonlijke vermogens te verdelen.
- Van ieders vermogen wordt vervolgens ongeveer 4%-punt afgezonderd.

Afwijkend ten opzichte van variant 1:

- Van het afgezonderde vermogen (4%-punt) worden allereerst de persoonlijke vermogens van de gepensioneerden aangevuld, zodanig dat voor alle gepensioneerden het persoonlijk pensioenvermogen direct na het invaren precies gelijk is aan hun voorziening pensioenverplichtingen (hierna: vpv)[6]. Op die wijze wordt afgedwongen dat de uitkering van gepensioneerden direct na het invaren gelijk is aan de uitkering direct voor het invaren.
- De rest van het afgezonderde vermogen wordt in de solidariteitsreserve gestort.

Tabel 3: Gewogen gemiddelde pensioenuitkering in variant 2

		Fonds A		Fonds B		Fonds C		Fonds D'		Fonds E'	
		huidig	nieuw	huidig	nieuw	huidig	nieuw	huidig	nieuw	huidig	nieuw
25-jaar	verwachting	100	127	100	140	100	145	100	141	100	152
	slecht weer	64	54	48	55	40	44	41	44	41	44
	goed weer	106	344	100	455	159	588	162	512	156	703
45-jaar	verwachting	100	108	100	97	100	110	100	107	100	113
	slecht weer	60	59	48	53	45	46	45	49	44	43
	goed weer	106	217	105	194	143	278	149	246	138	336
57-jaar	verwachting	100	100	100	94	100	102	100	101	100	102
	slecht weer	66	73	60	65	56	58	58	62	54	53
	goed weer	109	144	113	141	138	182	144	168	132	199
65-jaar	verwachting	100	106	100	99	100	102	100	101	100	100
	slecht weer	75	88	76	80	73	76	74	78	71	69
	goed weer	111	132	115	127	130	140	132	134	127	144
67-jaar	verwachting	100	112	100	104	100	106	100	106	100	105
	slecht weer	78	96	80	88	81	92	81	94	79	83
	goed weer	110	138	114	126	124	125	125	125	121	126

Tabel 4: upo uitkomsten in variant 2

		Fonds A		Fonds B		Fonds C		Fonds D'		Fonds E'	
		huidig	nieuw	huidig	nieuw	huidig	nieuw	huidig	nieuw	huidig	nieuw
25-jaar	verwachting	100	147	100	152	100	157	100	153	100	167
	slecht weer	65	56	56	56	44	46	44	46	46	44
	goed weer	105	463	100	522	151	672	153	594	148	819
45-jaar	verwachting	100	109	100	99	100	111	100	107	100	115
	slecht weer	71	60	60	55	53	47	53	50	52	44
	goed weer	107	217	108	185	136	280	140	245	131	323
57-jaar	verwachting	100	100	100	104	100	106	100	102	100	107
	slecht weer	78	79	82	74	73	61	73	63	70	56
	goed weer	110	134	124	149	134	189	136	171	130	207
65-jaar	verwachting	100	99	100	99	100	101	100	100	100	102
	slecht weer	86	94	98	87	96	80	95	81	97	78
	goed weer	104	110	102	115	107	131	106	125	108	136
67-jaar	verwachting	100	114	100	106	100	107	100	107	100	107
	slecht weer	75	96	82	91	78	93	79	95	76	82
	goed weer	114	145	126	128	136	126	137	126	133	125

[5] Met een uitsmeertermijn van 10 jaar.

[6] Voorziening pensioenvermogen: de tegen de actuele marktrente verdisconteerde waarde van de pensioenaanspraak in de huidige regeling.

Variant 3

- De dekkingsgraad op het moment van invaren is 110%.
- Bij het invaren wordt het dekkingsgraadoverschot van 10%-punt in zijn geheel gebruikt voor het vullen van het MVEV (ongeveer 1%-punt) en de solidariteitsreserve (ongeveer 9%-punt).
- Het overige fondsvermogen wordt gebruikt om de persoonlijke pensioenvermogens te vullen, volgens de standaardmethode[7].
- Iedere deelnemer heeft direct na het invaren in zijn of haar persoonlijk pensioenvermogen dus precies zijn of haar vpv[8]. Voor de gepensioneerden betekent dat derhalve dat hun uitkering direct na het invaren gelijk is aan de uitkering direct voor het invaren.

Tabel 5: Gewogen gemiddelde pensioenuitkering in variant 3

		Fonds A		Fonds B		Fonds C		Fonds D'		Fonds E'	
		huidig	nieuw	huidig	nieuw	huidig	nieuw	huidig	nieuw	huidig	nieuw
25-jaar	verwachting	100	132	100	147	100	153	100	140	100	174
	slecht weer	64	56	49	56	41	44	41	45	43	45
	goed weer	106	359	100	487	157	658	161	557	153	822
45-jaar	verwachting	100	114	100	102	100	110	100	106	100	129
	slecht weer	62	62	51	55	46	46	46	48	46	43
	goed weer	106	230	103	206	138	303	143	244	134	393
57-jaar	verwachting	100	103	100	96	100	101	100	99	100	107
	slecht weer	70	75	62	66	58	58	59	61	57	53
	goed weer	110	149	108	146	131	182	136	166	124	221
65-jaar	verwachting	100	107	100	100	100	100	100	100	100	102
	slecht weer	81	89	77	82	74	75	74	78	72	71
	goed weer	112	134	111	130	125	137	128	133	120	154
67-jaar	verwachting	100	108	100	100	100	100	100	101	100	99
	slecht weer	81	92	81	85	81	87	81	89	79	84
	goed weer	106	133	110	122	119	118	122	119	116	126

Tabel 6: upo uitkomsten in variant 3

		Fonds A		Fonds B		Fonds C		Fonds D'		Fonds E'	
		huidig	nieuw	huidig	nieuw	huidig	nieuw	huidig	nieuw	huidig	nieuw
25-jaar	verwachting	100	153	100	161	100	161	100	152	100	185
	slecht weer	66	58	57	58	45	45	45	45	47	46
	goed weer	105	481	100	567	149	718	152	595	146	928
45-jaar	verwachting	100	113	100	100	100	110	100	107	100	122
	slecht weer	73	62	60	54	55	47	54	49	56	44
	goed weer	107	226	102	191	132	281	136	244	127	348
57-jaar	verwachting	100	101	100	103	100	103	100	101	100	103
	slecht weer	84	79	82	73	73	59	73	62	70	54
	goed weer	110	136	116	149	126	184	128	169	119	200
65-jaar	verwachting	100	101	100	103	100	104	100	103	100	105
	slecht weer	94	96	98	91	96	83	96	84	97	80
	goed weer	105	113	103	120	110	134	109	128	111	140
67-jaar	verwachting	100	108	100	99	100	99	100	101	100	97
	slecht weer	78	90	82	85	78	87	78	89	76	83
	goed weer	107	138	117	120	127	117	130	119	122	114

[7] Met een uitsmeertermijn van 10 jaar.
[8] Voorziening pensioenvermogen: de tegen de actuele marktrente verdisconteerde waarde van de pensioenaanspraak in de huidige regeling.

Variant 4

- De dekkingsgraad op het moment van invaren is 110%.
- Bij het invaren wordt 5% van de dekkingsgraad gebruikt voor het vullen van het MVEV (ongeveer 1%-punt) en de solidariteitsreserve (ongeveer 4%-punt).
- Het overige fondsvermogen wordt gebruikt om de persoonlijke pensioenvermogens te vullen, volgens de standaardmethode[9].
- Iedere deelnemer heeft direct na het invaren in zijn of haar persoonlijk pensioenvermogen dus een vermogen dat hoger is dan zijn of haar vpv[10]. Voor de gepensioneerden betekent dat derhalve dat hun uitkering direct na het invaren hoger is dan de uitkering direct voor het invaren.

Tabel 7: Gewogen gemiddelde pensioenuitkering in variant 4

		Fonds A		Fonds B		Fonds C		Fonds D'		Fonds E'	
		huidig	nieuw	huidig	nieuw	huidig	nieuw	huidig	nieuw	huidig	nieuw
25-jaar	verwachting	100	129	100	142	100	145	100	141	100	162
	slecht weer	64	55	49	55	41	44	41	44	43	43
	goed weer	106	349	100	465	157	609	161	522	153	776
45-jaar	verwachting	100	114	100	101	100	112	100	108	100	119
	slecht weer	61	62	51	55	46	46	46	49	46	43
	goed weer	105	232	103	205	138	286	143	252	134	374
57-jaar	verwachting	100	106	100	98	100	105	100	104	100	106
	slecht weer	68	77	62	68	58	60	59	63	57	55
	goed weer	106	154	108	148	131	188	136	174	124	210
65-jaar	verwachting	100	111	100	104	100	105	100	105	100	104
	slecht weer	78	92	77	84	74	79	74	81	72	73
	goed weer	107	140	111	132	125	144	128	140	120	148
67-jaar	verwachting	100	113	100	103	100	104	100	105	100	103
	slecht weer	81	96	81	88	81	91	81	93	79	87
	goed weer	106	138	110	126	119	124	122	124	116	124

Tabel 8: upo uitkomsten in variant 4

		Fonds A		Fonds B		Fonds C		Fonds D'		Fonds E'	
		huidig	nieuw	huidig	nieuw	huidig	nieuw	huidig	nieuw	huidig	nieuw
25-jaar	verwachting	100	148	100	154	100	157	100	153	100	174
	slecht weer	66	56	57	56	45	45	45	46	47	44
	goed weer	105	471	100	536	149	684	152	601	146	887
45-jaar	verwachting	100	114	100	100	100	113	100	110	100	119
	slecht weer	71	62	60	55	55	48	54	50	56	44
	goed weer	105	229	102	189	132	290	136	252	127	337
57-jaar	verwachting	100	104	100	106	100	108	100	106	100	108
	slecht weer	81	82	82	75	73	62	73	65	70	57
	goed weer	106	141	116	152	126	193	128	177	119	210
65-jaar	verwachting	100	106	100	108	100	109	100	108	100	111
	slecht weer	92	101	98	95	96	86	96	88	97	84
	goed weer	102	117	103	125	110	141	109	135	111	148
67-jaar	verwachting	100	113	100	102	100	104	100	105	100	102
	slecht weer	78	94	82	88	78	90	78	93	76	87
	goed weer	107	143	117	124	127	122	130	124	122	119

[9] Met een uitsmeertermijn van 10 jaar.
[10] Voorziening pensioenvermogen: de tegen de actuele marktrente verdisconteerde waarde van de pensioenaanspraak in de huidige regeling.